zensor...

zensor 18 herfst 2002

€ 0,39 NEDERLAND 2002

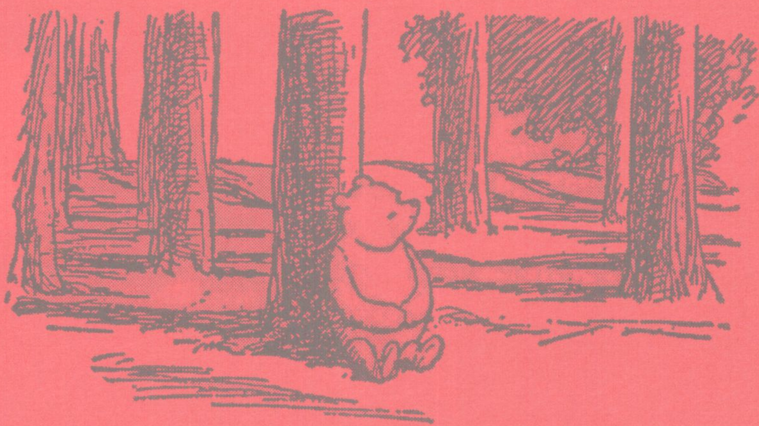
€ 0,39 NEDERLAND 2002

Blad Lotusvijver
Ieplaan 21
2565 LC DENHAAG

Hoe ontvang je de Zensor?

Losse nummers 1,50 euro, in de zendo verkrijgbaar.
Abonnees ontvangen vier nummers in de bus
na overmaken van 6 euro op rekening 29 29 355,
Kanzeon zen centrum amsterdam o.v.v. abonnement Zensor.
Vergeet je adres niet te vermelden.

Autoriteit is het thema van deze Zensor

Immers met de zentraditie hebben wij ook de hiërarchische organisatiestructuur uit de Japanse cultuur geïmporteerd. De vraag of die wel past in een gedemocratiseerde samenleving als de onze, staat dan ook centraal.

In dit nummer is te lezen hoe verschillend erover deze kwestie wordt gedacht binnen de sangha. De een ziet het als een vermakelijk soort folklore, een tweede meent dat het allemaal niet streng genoeg kan, een derde maakt zich kwaad over het fundamenteel gebrek aan inspraak.

Hoe gevoelig de materie ligt blijkt ook wel uit het feit dat lang niet iedereen zich over de autoriteits-vraag wilde uitlaten. En minstens even opvallend is hoe verschillend de gang van zaken bij ons in de zendo wordt beoordeeld. Wie de interviews met Nico Tydeman en Jaap de Vries Robles naast elkaar legt, zal zich wel even achter de oren krabben.

Wellicht legt Margôt Kenter de vinger op de zere plek. Als zenstudent leer je verantwoording voor je eigen leven te nemen. Hoe is dat te rijmen met een blinde gehoorzaamheid aan de leraar?, zo vraagt zij zich af.

De redactie

De mythe van de leraar

Als leraar is Nico verantwoordelijk voor het onderricht, maar toch ziet hij duidelijk grenzen aan zijn invloed: het eigenlijke werk moet de leerling zelf doen. 'Verlichting kun je er niet inpompen'.

door *Jacqueline Oskamp*

Als leraar heb je gauw veel macht, zegt Nico. Daarom hangt alles ervan af hoe je zelf omgaat met die autoriteit. Tegelijkertijd heb je als leraar het vertrouwen van de leerling nodig. Dat is met pianoles net zo. Als een leerling naar jou toekomt om pianoles te nemen, vertrouwt hij erop dat jij hem dat kunt leren. Dat jij weet hoe dat moet. Dat is een gezonde vorm van autoriteit die je toebedeeld krijgt. Daar zit niets bovennatuurlijks bij. In principe geldt dat voor zen ook, maar het komt voor dat de spirituele leraar een mythische positie toegekend wordt. En in de traditie zijn er leraren geweest die daar gebruik of zelfs misbruik van hebben gemaakt. Daar zou ik mezelf voor willen hoeden.

Willen mensen niet graag een sterke leraar?

Sommigen wel, sommigen niet. Ik ervaar mijn studenten ook als kritisch. De mensen die hier komen zijn volwassen, ze hebben al veel gehoord en meegemaakt, ze zijn vaak intellectueel redelijk ontwikkeld – die kun je niet van alles op de mouw spelden. Dat is heel goed. Inzake religie en spiritualiteit is een kritische houding belangrijk. Bovendien is elke leerling uniek. Elke leerling komt binnen met zijn of haar eigen motieven, wensen, geschiedenis, ontwikkeling – daar moet je rekening mee houden. Daarom moet het democratisch zijn.

Jij bent daarin liberaler dan de meeste leraren?

Dat is ook een karaktertrek. Ik ken leraren die verwachten dat hun leerlingen de mond houden. Daar heb ik moeite mee. Als leraar moet je je beperkingen kennen. Als het er op aankomt kun je niet zoveel doen. Je kunt omstandigheden aandragen, condities scheppen, wat verhelderen, maar het eigenlijke werk moet de leerling zelf doen. Vergelijk het met pianospelen: iemand die niet studeert komt niet verder. Verlichting kun je er niet inpompen en ook niet eruit trekken.

Wat is jouw autoriteit binnen de zendo?

Statutair is de zendo zo ingericht dat er twee 'machtsblokken' bestaan: de leraar en het bestuur. Ik ben verantwoordelijk voor het onderricht, het bestuur voor de organisatie daarvan. Principieel is dat gescheiden. Dat betekent ook een bescherming van mijn status. Ik kan bijvoorbeeld niet bij de kas. Als ik vind dat ik dringend een auto nodig heb en een beetje

goede ook, dan beslist de penningmeester daarover. Omgekeerd is het bestuur afhankelijk van de manier waarop ik onderricht geef. Daar heb ik het laatste woord over. Zij moeten de condities daarvoor scheppen. Het kan gebeuren dat het bestuur een beslissing neemt tegen mijn wens in. Soms is dat lastig. Maar toch ben ik er gelukkig mee.

Dat is de formele situatie. En informeel? Word je niet vaak ingeschakeld om conflicten op te lossen juist vanwege je autoriteit?

Daar heb ik eigenlijk een grote hekel aan. Dat zijn intermenselijke situaties die op een volwassen manier opgelost zouden moeten worden. En niet door de leraar erbij te halen. Van mij wordt dan verwacht dat ik het even kom regelen. Ik heb liever dat mensen er zelf uitkomen in plaats van door mijn interventie.

Wel kan het belangrijk zijn om in te grijpen als het om iemands zenpad gaat. Alles wat een leerling binnen de organisatie en werkgroepen doet, staat in het teken van zijn of haar zenbeoefening. Het is volkomen menselijk dat iemand met de beste bedoelingen denkt: zo en zo moet het gebeuren. Soms kan iemand in een egotrip verzeild raken en uit het oog verliezen dat het niet om zijn positie gaat, maar om de zendo. Op zo'n moment grijp ik in. Niet omdat het mij persoonlijk niet aanstaat, maar voor iemands eigen bestwil. Ten eerste moet je op de zenweg leren doorzien wat jouw egocentrische drijfveren zijn. Ten tweede dat je misschien wel heel veel kan willen, maar dat het helemaal niet erg is als niet al je wensen vervuld worden. In zo'n situatie zou machtsmisbruik van mijn kant op de loer kunnen liggen.

Heb je wel eens het gevoel dat je je op glad ijs begeeft?

Dat is een gewetensvraag die constant speelt. En het is een onoplosbare kwestie. Daarom kun je maar het beste gewoon doen en kijken hoe het voelt. Uiteindelijk weet je dat iedereen door egocentrische motieven gedreven wordt. De leraar ook.

Bakerpraatjes

door ***André van der Braak***

Nico leende mij zes maanden geleden een mooi boek dat pas is uitgekomen: *'Shoes Outside the Door: Desire, Devotion and Excess at San Francisco Zen Center'*.

Het is de geschiedenis van het SF Zen Center sinds 1959, toen een Japanse plattelandspriester naar SF werd gestuurd om daar de boeddhistische missie te gaan bemannen. Suzuki Roshi ontwikkelde zich al snel tot een soort peetvader voor de talrijke ontwortelde hippies in SF, die heel goed wisten wat ze allemaal niet wilden maar niet wat ze nu wel wilden. Hij liet ze iedere ochtend om half zes mediteren en bracht ze discipline bij. Ze aanbaden hem.

Maar in 1971 stierf Suzuki, en vlak voor zijn dood gaf hij transmissie aan zijn student Richard Baker, die de nieuwe zenmeester werd: Baker Roshi.

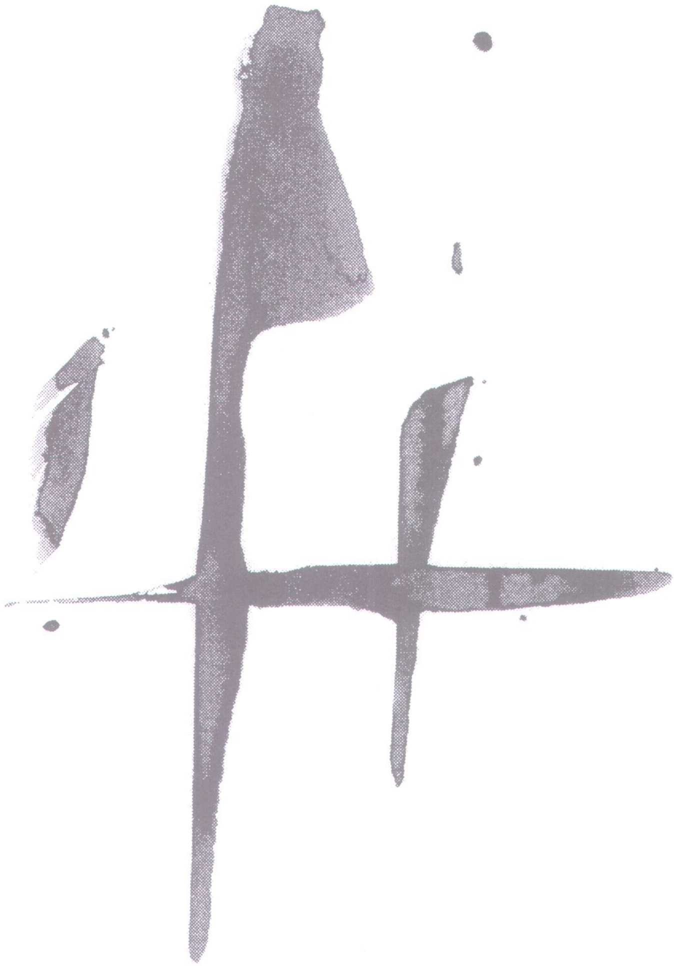
Richard Baker had behalve een passie voor zazen ook vooral grote organisatorische en fund raising-gaven, en in de jaren zeventig groeide het SF Zen Center explosief. Het ego van Baker Roshi groeide echter mee: hij hield er een extravagante levensstijl op na, kocht dure kunst, omringde zich als een feodaal landheer met zenstudenten die aan tafel bedienden terwijl Baker met de burgemeester of de gouverneur dineerde, en gedroeg zich als een modern despoot. Baker liep in 1983 uiteindelijk tegen de lamp toen een van zijn talloze affaires werd ontmaskerd tijdens een conferentie in Tassahara (door schoenen die buiten de deur stonden!).

Wat dit boek interessant maakt is dat de schrijver met alle betrokkenen uitgebreid praat over hoe dit nu heeft kunnen gebeuren. Hoe konden zoveel mensen, die tienduizenden uren in zazen gezeten hadden, zo blind zijn, en zo naïef? Hoe kunnen intelligente hoogopgeleide westerlingen, die zich hebben ontworsteld aan allerlei westerse vormen van autoritarisme, zo blindelings vallen voor een oosters autoritarisme? Hoe kunnen de verworvenheden van de westerse verlichting, de scheiding van kerk en staat, zo gemakkelijk weer ongedaan worden gemaakt in een spirituele gemeenschap waarin de leraar het doen en laten van de studenten volkomen bepaalt? Het SF Zen Center werd alom beschouwd als een revolutionair experiment, maar was het eigenlijk met haar feodale autoritaire structuur niet ook 'achterlijk'?

Wat zegt Zen over autoriteit? Zen is de meest protestante vorm van boeddhisme: iedereen wordt aangemoedigd om de waarheid bij zichzelf te vinden. Niet de sutra's hebben autoriteit, niet de geschreven leer, zelfs de historische Boeddha niet: 'If you meet the Buddha on the road, kill him'. De ware dharma kan slechts worden overgedragen direct van persoon op persoon. De directe transmissie van leraar op leerling, daar gaat het om. De enige autoriteit in Zen is de zenleraar.
Dit is wat de studenten van SF Zen Center keer op keer te horen kregen: 'Het mag dan lijken of Baker Roshi niet deugt, hij heeft transmissie gekregen van Suzuki en is dus Verlicht. En de acties van een Verlicht man zijn vaak ondoorgrondelijk voor niet-verlichten.' Later bleek dat Suzuki in Japan ook transmissie had gegeven aan zijn zoon (die hij nooit als leerling had gehad) zodat die een plattelandstempel kon overnemen, en aan de zoon

van een vriend om die vriend een plezier te doen. Transmissie in Japan is zoiets als slagen voor je seminarie-examen: een voorwaarde om aan de slag te kunnen als priester.

Wat heeft autoriteit in Zen? Een mooie koan om mee te besluiten.

Autoriteit en zen
of hoe smaakt een slagroomgebakje?

door ***Maria Lemaire***

**Een autoriteit weet iets, kan iets, wat ik ook wil weten, wat ik wil leren.
Ik ga naar de school voor banketbakkers als ik taartjes wil leren bakken.**

Maar in zen word ik nerveus bij het woord autoriteit. Hoe moet ik mij gedragen tegenover een autoriteit, waar heeft die persoon autoriteit in? Het zal wel aan mij liggen.... ik word snel nerveus.
Een oproep om een stukje te schrijven over autoriteit was aanleiding om vorm te geven aan die nervositeit.

De Tibetanen hebben een mooi lijstje samengesteld als je op zoek gaat naar een leraar, want dat is voor mij die autoriteit in zen. Zij praten over 'a spiritual friend' – voor mij een wat toegankelijker begrip. Aan de andere kant kennen zij ook de 'guru devotion', maar dat is weer een ander verhaal.

Ik wil het lijstje hier geven zodat iedereen dit kan plakken op zijn of haar leraar (de autoriteit). Het enige probleem is dat het in het Engels is en ik me niet heb gewaagd aan de taak om deze zeer subtiele termen te vertalen, dus zet je beste (Engelse) beentje voor. De termen worden eerst in het Tibetaans gegeven.

1. **Dulwa** (*discipline*) **Controlled.** If they are not living an ethical life, they will only hurt you or waste your time.

2. **Shiwa** (*peace*) **Peaceful**. They have the ability to concentrate deeply.

3. **Nyer shiwa** (*really and deep peace-ful*) **Have wisdom**. They have a broad understanding of emptiness.

4. **Yunten hlakpa** (*spiritual excessive qualities*) **The spiritual qualities** must far exceed the students spiritual qualities in having wisdom, compas-sion etc.

5. **Tsun che** (*has effort*) **Dedicate their life to two goals:** ultimate enlighten-ment for themselves and others benefit. All their energy is focused upon saving themselves and others from continued suffering.

6. **Lung gi chuk** (*wealth in scripture*) **Mastery of the scriptures.** Of the Vinaya, Sutra and the Abhidharma collections of scripture.

7. **De-nyi robtok** (*great realization of emptiness*) **They have perceived emptiness directly** and can explain the true relationship between morality, karma and emptiness.

8. **Ma ke den** (*teaching master*)
A master teacher. They can grasp the students' capacity and teach at the appropriate intensity and speed to benefit the students.

9. **Tseway da knyi** (*embodiment of love*) **They have the right motivation,** they have love and compassion for their students and look after their ultimate benefit: enlightenment

10. **Kyowa pang** (*gave up distate*)
They never get impatient with students, are infinitely forgiving and they never tire of giving repeated explanations of difficult teachings.

Een mooi lijstje niet waar?
Er zijn hier interessante mogelijkheden,
want hoe test je de mate van 'emptiness'
van je 'spiritual friend'?
Give it a try zou ik zeggen.

Alle lijstjes ten spijt denk ik
dat het enige zinnige advies
over autoriteit (in zen) is:
Luister naar je hart want daar,
in je hart, ligt je authentieke autoriteit.

Met andere woorden: Follow your heart.
Ook al heb je het gevoel dat je er
helemaal niets van bakt, of het nu gaat
om slagroomgebakjes of zazen.

PS: Ontleen niet te veel autoriteit aan autoriteit...

Barbara Visser reisde naar Huis Ten Bosch Stad in Japan, waar historische nederlandse stadsgezichten zijn nagebouwd. Wat haar aantrok in het fenomeen Huis Ten Bosch Stad, is dat hier een geperfectioneerde versie van de werkelijkheid wordt geexploiteerd. ***A day in Holland / Holland in a Day***, presentatie Stroom hcbk, Den Haag, 2001.

Haiku-hoek:

door ***Henk van der Geest***

Senryu

Deze aflevering is gewijd aan een bepaalde soort haiku, de senryu. De senryu is de volkse variant van de haiku, dat vooral een natuurgedicht is. Een senryu gaat hoofdzakelijk over de mens in zijn dagelijkse doen en laten. Ze ontstonden, zonder leermeester of scholen, in theehuizen en herbergen, waar gestemd werd over het beste gedicht, dat dan een prijs kreeg. Ze zijn vaak anoniem en over het algemeen komisch van aard.

De kat op het dak
zit rustig te luisteren
hoe zij hem uitscheldt

De koehoeder
heeft zijn geduld verloren!
dat zal wat worden!

Ik sloeg hem tot moes
en daarna vloog het mugje
dansende weer weg

Zijn mooie vrouwtje
ik had haar kunnen hebben
– tenminste bijna

Het verloren kind
op de arm van een agent
wijst een snoepwinkel

Allemaal kleingeld
de courtisane moet wel
even giechelen

Niet zo voorzichtig
zijn ze met hun schoonmoeder
als met hun servies

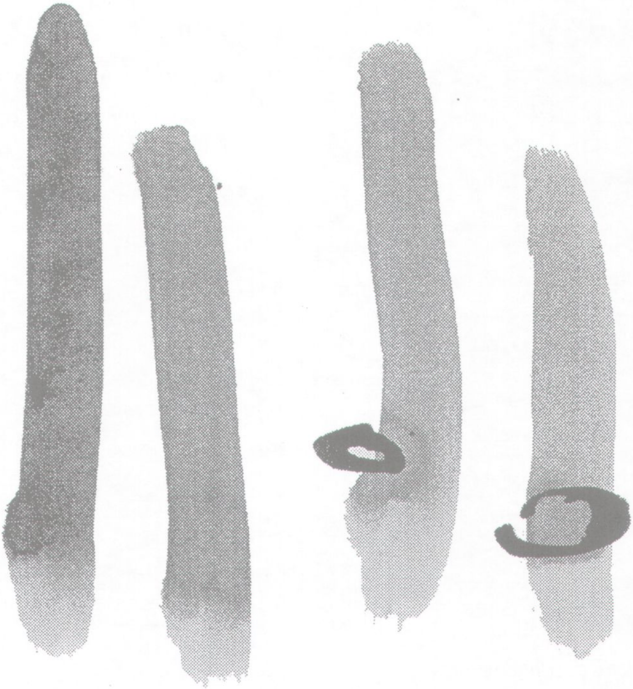
Schuilend bij regen
de dominee neemt zijn kans waar
en slaat aan het preken

Ruim 200 jaar (van 1639 tot 1854) hadden de Nederlanders, naast de Chinezen, als enige buitenlandse mogendheid een handelsvestiging in Japan op het eilandje Dejima in de baai van Nagasaki:

De Hollanders
je lacht je een ongeluk
als er geen tolken zijn

Een snaar van de samisen
knapt en wat heb je dan?
Het Hollandse schrift....

Literatuur:
Haiku, een jonge maan, J. van Tooren en
Senryu, de waterwilgen, J. van Tooren,
beiden Uitgeverij Meulenhoff, Amsterdam

Zitten op hete kolen

Haar hele leven is Marina Bloemendaal voor autoriteiten op de loop gegaan. Het ouderlijk huis ontvluchtte ze via de regenpijp, op school was ze een frequent spijbelaar. Genpo Roshi was de eerste autoriteit die haar vertrouwen inboezemde. Sindsdien is er iets veranderd in haar leven.

door ***Marieke Heijman***

Al van jongs af aan heeft Marina het niet gemakkelijk met autoriteiten. De moeilijkheden begonnen bij haar vader. Hij was een strenge, autoritaire man die niet altijd even begripsvol en aardig was. Als Marina iets deed wat niet helemaal volgens de regels was, dan was de boot al snel aan en wachtten haar strenge straffen en reprimandes. 'En dat ging ver hoor,' vertelt ze, 'soms moest ik op mijn knieën om vergeving vragen. Daar had ik een bloedhekel aan! Op een gegeven moment werd dat echt een soort toneelstukje: ik

deed het omdat het van me verlangd werd, maar meende er geen snars van.'

Op de middelbare school behoorde ze tot de rebellen van de klas. Regelmatig haalde ze kattenkwaad uit en pestte ze de leraren. Ze herinnert zich hoe ze met klasgenootjes op proppen wc-papier kauwde tot ze kledderig werden. 'Als de leraar dan wat opschreef dan smeten we die naar het bord of tegen hem aan.' Ook spijbelde ze regelmatig, dan ging ze iets leuks doen, bijvoorbeeld naar de film of naar het strand. Net als voor de leraren vluchtte ze in die tijd ook regelmatig voor haar vader weg. 'Als ik naar mijn kamer gestuurd werd omdat ik iets gedaan had wat hem niet zinde of wat tegen de regels was, dan klom ik het raam uit en ging over de dakgoot naar het balkon van de buren. Via de regenpijp klauterde of sprong ik dan naar beneden. Later moest ik maar weer zien hoe ik onopgemerkt binnenkwam.'

Toen ze veel later in haar leven op een sesshin bij Genpo Roshi voor het eerst in doksan moest komen, was de neiging om te vluchten weer erg groot. Ze zat in dat rijtje in de gang te wachten en kreeg het vreselijk te kwaad met de autoriteit die Roshi uitstraalde. 'Ik dacht: ik ga niet, ik kan gewoon weglopen, niemand die me tegenhoudt.' Op het nippertje zag ze in dat het ook een kans was, dus zette ze door en bleef ze zitten, op hete kolen weliswaar en zenuwachtig wiebelend. Ook ging ze, om zich voor te bereiden op de confrontatie, achter in de rij yoga-oefeningen doen. 'Ik dacht: als ik nou maar fysiek goed in vorm ben, als ik sterk en krachtig ben, dan kan ik het wel aan, die gezaghebber daar in dat kamertje.' Toen ze uiteindelijk aan de beurt was, het kamertje binnenging en vertelde hoe bang ze was, antwoordde Roshi tot haar verbazing dat dat ook juist de bedoeling was. 'Nou, dat had ik echt absoluut niet verwacht! Dat antwoord kwam voor mij op dat moment totaal out of the blue.'

Op basis van haar voorgaande ervaringen met autoriteiten had ze een kil, afwijzend en ontoegankelijk persoon verwacht. Ondanks zijn positie en gezag stond Roshi open voor haar, luisterde hij naar wat ze te zeggen had, wilde hij haar helpen, kortom, zag hij haar staan. 'Ik had altijd op mijn kop gekregen en had geleerd dat ik niet bang mocht zijn. Dat Roshi mijn angst van dat moment beaamde, dat het wat hem betreft oké was hoe ik me voelde, dat was een hele openbaring en vooral een hele geruststelling.'

Marina merkt dat er sindsdien iets is veranderd in haar relatie met autoriteiten. Naarmate de zentraing vorderde werd ze steeds minder bang voor hem. Nu weet ze beter hoe ze zich op moet stellen, toont ze meer respect en doet ze gemakkelijker wat er van haar gevraagd wordt. Zelfs al is ze het er niet helemaal mee eens. Als iemand bijvoorbeeld vraagt of ze de ramen wil zemen en haar lijkt dat niet nodig, dan doet ze het meestal toch. 'Soms zeg ik nog wel: 'Goh, zou ik niet beter iets anders kunnen aanpakken?', maar als diegene dan vindt van niet, nou, dan doe ik toch gewoon die ramen!'

De grenzen van 'practice'

'Ik beloof alle levende wezens te bevrijden.'

De aanvankelijke bedoeling om met drie leden van de sangha, waaronder een bestuurslid, te praten over 'zen en autoriteit' werd een gesprek met één persoon: Jaap de Vries Robles. Vakanties, een samenloop van omstandigheden of tekenend voor hoe het onderwerp leeft en wordt ervaren binnen de sangha?

door ***Corrie Koppedraijer***

Laten we beginnen bij het begin: als zenstudent heb je primair te maken met de autoriteit van je leraar. Ten aanzien van welke aspecten ken jij je leraar autoriteit toe?

Ik maak onderscheid tussen autoriteit die je wordt afgedwongen, die je volgt en niet anders kan dan volgen én autoriteit die je gaarne accepteert. De autoriteit van mijn lerares accepteer ik vanuit een volledige bereidheid. Door te kiezen voor een lerares trek ik de consequentie en neem ik de verantwoordelijkheid om haar te volgen. Zij laat me inzien hoe ik mijzelf voor het lapje hou en dat tikt waarschijnlijk meer door dan wanneer een zenvriend mij die spiegel zou voorhouden, domweg omdat ik vertrouwen heb in haar en in de oefening die zij me aanreikt.

Een leraar is niet alleen geestelijk leider, maar ook wereldlijk leider. Hij of zij is ingebed in een organisatie en het hoofd van die organisatie, met alle konsekwenties vandien. Hoe kijk je daar tegenaan?

Zoals je weet heb ik daar moeite mee. Dan kun je natuurlijk zeggen: dat is dan een goede 'practice' voor je en terecht. Maar wat is 'practice' en wat niet en waar ligt de grens?
Aan de ene kant is alles 'practice'. Maar is een dergelijke uitspraak niet hooghartig? Ik kan uitermate lullig tegen je doen en vervolgens zeggen: beschouw het als 'practice'. Zelfs mijn leraar zou ik in dat geval hooghartig vinden.
Wat betreft de hiërarchie binnen de zendo, daar kan ik me slechts gedeeltelijk in vinden. Dat Genpo Roshi invloed uitoefent op het benoemen van bestuursleden is voor mij aanvaardbaar wanneer de sangha ter plaatse óók invloed heeft. Met andere woorden, dat de sangha of beter gezegd de leden van de sangha óók mensen kan voordragen en kiezen. De sangha ter plaatse heeft kijk op de kwaliteiten en potenties van zijn leden en dat heeft Genpo niet. Maar afgezien daarvan is het binnen onze sangha zo dat de voordracht en de benoemingen van kandidaten door de huidige bestuursleden plaatsvindt en niet door de leden van de sangha, waardoor het een gesloten systeem is en lijkt dat 'alles' van bovenaf wordt bepaald.

Maar als mij dat als sanghalid nu geen bal interesseert? Ik kom hier voor mijn leraar en ben op mijn eigen manier met zen bezig en de organisatie is voor mij niet meer dan een facilitair bedrijf, waarin een en ander zo efficiënt mogelijk geregeld en gedaan wordt.

Ik denk dat de grond waarin je die weg bewandelt óók bewerkt moet worden, in de lijn van de weg die de leraar met je uitstippelt.

Dus dan is alles 'practice'.

De zendo biedt een goede mogelijkheid om te oefenen. Dat is een kwaliteit. De vraag is hoe je daarmee omgaat.

De hiërchische structuur is niet een structuur die westers is, die past bij onze geschiedenis en bij onze cultuur en onze wijze van (staats)inrichting. Is dat misschien niet de bron van je onvrede?

Wij hebben de Japanse structuur gekopieerd en laten het daar min of meer bij. In de 'normale' maatschappij wordt voortdurend ontwikkeld en creatief nagedacht over andere vormen van organiseren en met elkaar omgaan. De westerse mens is een dier dat al eeuwenlang met 'vrijheid' en 'gelijkheid' worstelt. In de sangha lijken we onze 'habitus' wel te hebben afgelegd.
Als ik aan onze sangha denk, wil ik met name refereren aan één van de vier Boddhisattva's geloftes die we doen: 'Hoe talloos de levende wezens ook zijn, ik beloof ze allen te bevrijden'. Ik heb niet het idee dat binnen onze sangha dat wordt nagestreefd. Ik heb het gevoel dat het bestuur in het beleid dat ze uitstippelt vooral bepaald wordt door angst. Het bestuur is vooral beheersmatig en controlerend gericht en staat niet open voor nieuwe of andere input. In die zin is er geen contact met de achterban (vergelijk de huidige crisis in de politieke partijen en de regering).

We hebben toch onze jaarvergaderingen en ... je kunt met alles bij je leraar terecht. Een meer directe lijn bestaat er niet.

Ik vraag me af om het onderhoud met je leraar wel de geëigende plaats is om te praten over bestuurlijke en organisatorische aangelegenheden. Waar ik voor zou willen pleiten is een meer levende verbinding tussen sangha en bestuur. En dat zit hem niet zozeer in de mogelijkheid om je kandidaat te kunnen stellen voor een bestuursfunctie of iets dergelijks. De democratie is dichtgeslibd, de rek is eruit, dat zie je in de maatschappij en ook bij ons in de sangha. De tijd is aangebroken om een stap verder te zetten.
Democratie is niet langer de oplossing voor de problemen in onze maatschappij. Binnen de sangha moeten we daar ook niet naar streven. Ik zou de belofte om alle levende wezens te bevrijden binnen onze sangha willen proberen 'waar' te maken. Op de een of andere manier verwacht ik binnen onze sangha dat de belofte wordt nagestreefd. Dat we wat dat betreft alert zijn naar elkaar toe, meer dan ik in de maatschappij mag verwachten. Niet dat we in die zin beter zouden moeten zijn, maar wel meer open. En openheid ervaar ik niet.
Ooit heb ik een stukje in de Zensor geschreven over de jaarvergadering en de houding van het bestuur. Jarenlang werd ik door een bestuurslid niet meer gegroet. En dat heb ik als zeer pijnlijk ervaren. In die zin vind ik het tekenend dat de voorzitter zich niet uitgenodigd voelde om deel te nemen aan dit gesprek.

Toendertijd heb ik geprobeerd om binnen de sangha een proces van vernieuwing tot stand te brengen. Mijn manier was misschien gebrekkig, maar daar gaat het niet om. Ik werd 'teruggefloten' en c.q. genegeerd. Het proces werd gestopt, op krampachtige wijze.
Natuurlijk is de sangha gegroeid ondermeer door inspanningen van bestuursleden, maar dat wil niet zeggen dat je achterover kunt leunen en kunt denken van zoals wij het doen is het goed.

Ik weet niet of ze dat doen. Toch ervaar ik ook geen voelbare ruimte om te komen met kritiek en met ideeën. Ergens stokt het, blijft het hangen.

Er is tot op zekere hoogte speelruimte en dan houdt het op. Het stroomt niet, de sangha en het bestuur zijn afgesneden van elkaar.

Hoe zou je het stromend kunnen krijgen?

Voor mij is de sociocratische methode richtinggevend. Het woord sociocratisch schrikt misschien af, maar waar het om gaat is dat die methode gericht is op het erkennen van alle personen die deel uitmaken van een organisatie en niemand te ontkennen. En als ik die methode op de Boddhisattva's geloftes leg, dan is dat een meer passende methode dan bijvoorbeeld democratie. Want ook democratie draagt in zich het ontkennen van mensen, de meerderheid drukt iets op de minderheid. Het gaat mij om zowel de meerderheid als de minderheid. Democratie werpt conflicten en barrières op en kweekt angst, hoe minimaal en onzichtbaar die soms ook zijn. Als je, zoals ik toen mijn mond open deed, wordt genegeerd, dan wordt daarmee angst gekweekt, bij mij en bij de anderen: je doet je mond geen tweede keer open. Een belangrijk aspect van de sociocratische methode is dan ook: sociale veiligheid. Want fundamenteel gezien gaat deze methode uit van gelijkwaardigheid bij de besluitvorming. Door grondregels te formuleren waarbij de overmacht van de ene partij over de andere wordt uitgesloten, door openheid te creëren in de structuur en niet alleen met de mond te belijden, bied je veiligheid. Als er een conflict of een meningsverschil bestaat, bespreek dat openlijk en in de vergadering, in plaats van het te ontkennen door te zwijgen.
Stroming krijg je ook door bestuursposten te rouleren en dat wil niet zeggen dat je over vier of zes jaar niet opnieuw deel kunt nemen aan het bestuur. Een bestuur dient in contact te blijven met zijn omgeving en open

te staan voor wat er leeft. Nu kun je je zegje doen in de jaarvergadering, maar er is geen enkele garantie dat er iets met je mening gedaan wordt. Je kunt je niet eens voorbereiden, omdat er geen stukken (bijvoorbeeld jaarcijfers) liggen. Bij roulatie is de kans op openheid en informatie groter, omdat de inzet en houding van de nieuwe leden anders zal zijn dan die van gevestigde posities.

En de leraar blijft de baas?

Ja, maar baas in de zin van een natuurlijk leiderschap. Dat betekent dat hij gelijk is met de rest van de groep én genoeg kracht heeft om bij te sturen, wanneer hij denkt dat het 'pad' geweld wordt aangedaan. Met 'gelijk met de groep' doel ik op de organisatie. Over de leer, het onderricht en dergelijk hebben we niets te zeggen, maar voor de rest is hij of zij gewoon sanghalid. Ik weet van Joko Beck en van mijn lerares, Diane Rizzetto, dat zij niet in het bestuur zitten van hun organisatie en dat zij, wanneer een ernstige overtreding wordt begaan, door het bestuur kunnen worden weggestuurd. Vergelijk zoals het hier in het onderwijs is geregeld.

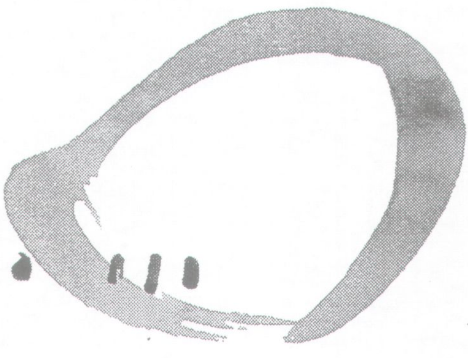
Maar als hem dat niet lukt en hij het niet eens is met de mening van de groep?

Dan zal hij leven met de oplossing die niet de zijne is, omdat er geen andere oplossing voor handen is. Het gaat in de socratische methode niet om consensus, maar om 'consent'. Consent wil zeggen dat je kunt leven met de gedane beslissing, ook al ben je het er niet mee eens, want je hebt geen

betere oplossing. Een voorwaarde is dat iedereen zich uitspreekt en wordt gehoord. Consensus betekent doorgaans je erbij neerleggen, zonder dat alle mogelijkheden oprecht zijn verkend.
Op zich kán natuurlijk niet aan alle meningen volledig recht worden gedaan in één besluit. Het ene of andere besluit zal meer of minder aanspreken. Het voordeel van deze methode is echter dat er geen weerstand is gekweekt doordat de methode openheid betracht voor de argumenten die er zijn en voor wat er ter plekke gebeurt. En proberen daar uit te komen. Nu horen we vaak de mening van een of twee leden. Ik ben benieuwd naar ieders mening. Ieder lid van de sangha draagt verantwoordelijkheid voor de sangha.

Ja, maar wil ieder lid verantwoordelijkheid dragen?

Ik weet niet hoe over verschillende zaken wordt gedacht, dus kan ook niet de conclusie trekken dat verantwoordelijkheid niet wordt gewenst. Als er een cultuur bestaat, waarin je je creatief kunt ontwikkelen en uiten, willen mensen verantwoordelijkheid dragen. Bovendien, je hèbt verantwoordelijkheid.

Zit de 'pijn' van onze structuur niet in het feit dat 'kerk' en 'staat' één zijn? Zolang de geestelijk leider ook de wereldlijk leider is, loop je toch de risico van macht en confrontaties met de vertegenwoordigers van die macht?

Zonder dat te bestrijden of te polariseren zou ik willen kijken in hoeverre we de confrontatie durven aan te gaan met die structuur, met die vorm van macht. Alle mensen zijn uniek en gelijkwaardig. Laat dat de uitgangspunten zijn bij de besluitvorming rond zaken die ons allemaal aangaan.

Boeddha met de mudra van het onderwijzen, steen, Gandhara, 2e-3e eeuw.

Sangha-leden geven hun mening

Stelling:

Uitgaande van het feit dat wij in een moderne democratische maatschappij leven, is de hiërarchische manier waarop de zendo is georganiseerd volstrekt uit de tijd.

Eigen verantwoordelijkheid

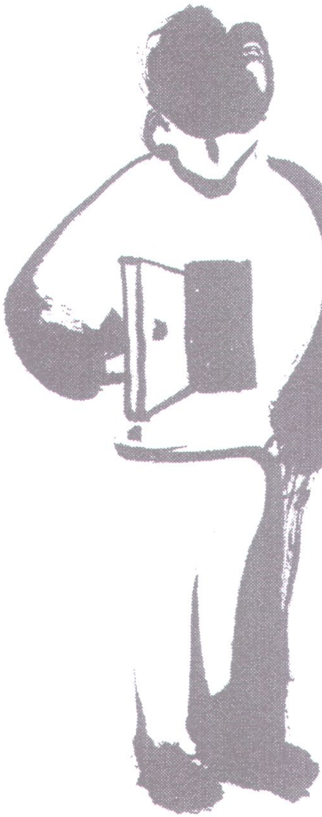
Margôt Kenter

De manier waarop de zendo (tijdens de sesshins van Genpo Roshi) wordt bestuurd, vind ik niet meer van deze tijd. Daarvoor heb ik de volgende argumenten:

In onze huidige tijd zijn de omgangsvormen zó veranderd, dat het rennen (voor dokusan bijvoorbeeld) eigenlijk alleen maar op mijn lachspieren werkt. Ooit heb ik Genpo Roshi in dokusan gevraagd waar al dat theater toch voor nodig was. Hij gaf als antwoord: 'Het is traditie'. Ik vroeg hem toen of het niet tijd werd om de traditie wat aan te passen aan de moderne tijdgeest, waarop hij antwoordde 'misschien wel'.

Op 5 september jongstleden bezocht ik zijn Big Mind-workshop, waarin hij een synthese tussen Gestalt-achtige modellen (voice dialogue) en de zen-leer presenteede. Roshi experimenteert hiermee al sinds 1999, maar nooit eerder heb ik hem de noodzaak tot verandering zó hartstochtelijk horen verkondigen. 'We leven in een gevaarlijk, cruciaal tijdperk waarin we alles uit de kast zullen moeten halen om de gevaren die onze planeet bedreigen het hoofd te bieden'. Ongetwijfeld zal gebeurtenis van 11 september vorig jaar hier een rol hebben meegespeeld.

Een nog belangrijker argument voor het onderschrijven van de stelling is dat de boodschap van zen juist inhoudt dat ik de volledige verantwoording op me neem voor mijn eigen leven. Daarbij past naar mijn idee een andere houding dan een volstrekt onderworpene. Een meer gelijkwaardige, waarbij de leraar zijn kennis en ervaringen gebruikt om te adviseren. De volledige onderwerping (submission) aan de

leraar zie ik persoonlijk niet zo als de weg naar bevrijding. Ik vind dat ook niet zonder gevaar. Misschien zijn er mensen bij wie het goed werkt, maar ik wil dat niet. In plaats daarvan vind ik het een uitdaging om me volledig over te geven aan mijn eigen leven, met alles wat daarbij hoort. En daarbij kan ik wel wat advies van een leraar bij gebruiken.

Doorgeschoten democratie

Laura Advokaat

Een spirituele weg is bij uitstek een weg waarop je autoriteit en begeleiding nodig hebt. Er kan niet genoeg autoriteit zijn. Je kunt zonder begeleiding het onbekende niet betreden, dat is veel te eng. Iemand moet je leren om los te laten. Dit zijn de moeilijkste dingen die er in het leven zijn. Bovendien zijn er veel valkuilen, beoefenen mensen op verschillende niveaus etcetera etcetera.

Wat de organisatievorm betreft, er is altijd een vorm nodig en het lijkt mij vooral makkelijk om de traditionele vorm te gebruiken, deze functioneert al. Het is best moeilijk een nieuwe vorm te bedenken... wie bedenkt dat volgens welke maatstaven... De traditionele vorm vind ik mooi, ik vind wel dat onderdelen met een achterhaalde functie weggelaten moeten kunnen worden maar dat spreekt voor zich in de zenvorm. Ook vind ik dat er in de vorm altijd ruimte moet zijn zelf te ontdekken en te onderzoeken.

Wat spanning tot een autoriteit betreft... dit spanningsveld zit in jezelf, je kunt er iets van leren in je

praktijk. Ik vind zelf dat de huidige democratie doorgeschoten is naar een maatschappij waarin iedereen zijn eigen mening (veranderlijk product van het ego) heel belangrijk vindt. Er wordt naar mijn mening (ha ha ha) veel geschreeuwd en weinig geluisterd.

Professionele organisatie

Willem de Vos
(penningmeester)

Ik geloof dat de zendo heel goed en democratisch georganiseerd is. Kijk maar naar het succes van de schoonmaak-, bloemen-, pr-werkgroep, de Zensor en andere werkgroepen. Dat is voor een groot deel de verdienste van het bestuur en Nico. Zij geven mensen dat vertrouwen. Zij willen het liefst dat het werk over zoveel mogelijk mensen verdeeld wordt. Dan maar liever een iets minder geoliede machine. Toch vind ik het vaak haast een professionele organisatie.
Natuurlijk zou je de zendo volledig kunnen democratiseren, maar wie neemt dan de verantwoordelijkheid als er echt een beslissing genomen moet worden? Als we besluiten te verhuizen naar een ander pand – wie gaat dan die kar dan trekken? Dat kost veel werk. Kijk maar naar de aanvraag voor een stoeltjeslift b.v. Zoiets vergt heel veel tijd en geduld. Wil je een organisatie als de zendo neerzetten dan ontkom je niet aan een bestuur dat het voortouw neemt.
Ik denk dat het nu goed loopt. Mensen kunnen veel creativiteit kwijt in hun bijdrage en zelf initiatieven nemen. En als er een probleem is vinden ze een welwillend oor bij Nico en het bestuur. Ze worden serieus genomen.

Vermakelijke verhalen

Marjolein de Vink

De hiërarchie en (uitstraling van) autoriteit binnen het zenboeddhisme, interesseert me juist enorm. De (historische) verhalen over barse zenleraren vind ik boeiend en ook vermakelijk.
Een oudere, wijze, verlichte zenleraar is volgens mij de juiste persoon om een zencentrum te leiden. Anders wordt het zo'n clubje. Enige (uitstraling van) autoriteit is daar wel op zijn plaats. Zo'n autoriteit vind ik niet negatief.

Het zencentrum Amsterdam laat zien dat zoiets op een 'westerse' manier kan worden beleefd in de zendo.

Thema in de komende Zensor

⁂ Oproep voor Kopij

Het kerstnummer van de Zensor gaat over **de religieuze achtergrond van de sangha-leden**. Heeft je religieuze (of misschien juist atheïstische) opvoeding meegespeeld in de beslissing zentraining te gaan doen? Zoek je in het boeddhisme iets heel anders of juist overeenkomsten met je achtergrond? Iedereen die hier iets over te zeggen heeft – serieus of lichtvoetig – is van harte welkom kopij te leveren.

De deadline is eind november. Als je stukje langer is dan één A-4, dan graag overleg met de redactie (Corrie Koppedraijer 020 624 8312 of kopa@xs4all.nl).
De kopij kun je mailen of in de doos in de vensterbank van het theehuis stoppen.

⁂ Nieuwe aanwinsten in de bibliotheek

Taizan Maezumi Roshi
– Appreciate your life

Otto Duintjer
– Onuitputtelijk is de waarheid

Zensor... **is het mededelingenblad van het Kanzeon Zencentrum Amsterdam en een open forum voor alle leden van de Sangha.**

Redaktie
Corrie Koppedraijer
Henk van der Geest
Jacqueline Oskamp
Marjan Gerritse

Vaste medewerkers:
Marieke Heijman
Marjolein de Vink

Redaktie-adres
Rapenburgerplein 5
1011 VA Amsterdam
t 020 624 83 12
f 020 421 38 85
e kopa@xs4all.nl

Kopij
Zo mogelijk op disquette inleveren bij één van de redaktieleden of in de kopij-doos in de Zendo. Het kan ook worden gestuurd naar het redaktie- of e-mail adres

Omslag: Georg Baselitz, *Baume*, 1974, (49,5 x 32,8 cm)

'The hierarchy which has located the sky at the top and the earth at the bottom is, in any case, only a convention. We have got used to it, but we don't have to believe it.' [...]
– GB